

MASOFAVIY TA'LIM VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI ORQALI O'QUVCHILARGA MUSTAQIL O'RGANISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Abduraxmanov Muxtor Xujayarovich

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti (PhD), dotsent

Olimov Shahboz Qurbonnazar o'g'li

*O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti matematika va
informatika yo'nalishi 4-kurs talabasi*

Annotatsiya. Bugungi kunda texnologiyalarning rivojlanishi va ta'lim sohasidagi o'zgarishlar, o'quvchilarga bilimlarni faqat sinfxonada emas, balki uydan yoki istalgan joydan ham mustaqil o'rganish imkoniyatini taqdim etmoqda. Masofaviy ta'lim va axborot texnologiyalari, o'quvchilarga o'z o'quv jarayonlarini boshqarish, vaqtni samarali tashkil etish, ma'lumotlarni izlash va tahlil qilish, shuningdek, elektron manbalardan foydalanishni o'rganish imkonini beradi. Ushbu maqolada Masofaviy ta'lim va axborot texnologiyalari orqali o'quvchilarda mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish asosida tashkil etish haqida gap ketgan.

Kalit so'zlar: Masofaviy o'qitish, axborot texnologiyalari, mustaqil o'rganish, o'qitish texnologiyalari, online ta'lim platformalari va elektron o'quv materiallari, yangi texnologiyalarni integratsiya qilish.

Kirish

Hozirgi kunda ta'lim sohasida katta o'zgarishlar ro'y bermoqda. Tezkor rivojlanayotgan axborot texnologiyalari va internetning keng tarqalishi masofaviy ta'limning samaradorligini oshirib, o'quvchilarga o'z bilimlarini mustaqil ravishda

rivojlantirish imkoniyatini yaratmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarni mustaqil o'rganish ko'nikmalariga ega qilish muhim maqsadlardan biridir.

Mustaqil o'rganish – bu o'quvchining o'z bilimlarini mustaqil ravishda kengaytirish, yangilash va rivojlantirish qobiliyatidir. Bu ko'nikmalar o'quvchilarni nafaqat o'ziga ishonchli va samarali o'qish tizimiga olib keladi, balki ularga hayotdagi turli muammolarni hal qilishda zarur bo'ladigan ko'nikmalarni ham beradi.

Bundan tashqari, masofaviy ta'lim va axborot texnologiyalarining tez rivojlanishi, ta'lim jarayonini yangi yo'nalishlarga olib chiqdi. Masofaviy ta'lim tizimi, shuningdek, o'quvchilarga darslarni o'z vaqtida va joyidan qat'iy nazar olish imkoniyatini yaratib, mustaqil o'quv jarayonini kuchaytiradi. Axborot texnologiyalarining yordamida, o'quvchilar nafaqat dars materiallariga kirish imkoniyatiga ega bo'lishadi, balki o'zlarining o'qish jarayonlarini yanada samarali va qulayroq tashkil qilishlari mumkin.

Masofaviy ta'limning ahamiyati – Masofaviy ta'limning asosiy afzalliklaridan biri, o'quvchilarga o'z vaqtini mustaqil ravishda rejalashtirish imkoniyatini yaratishidir. Bu usulda o'quvchilar darslarni istalgan vaqtda va istalgan joyda o'rganishlari mumkin. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarni o'quv jarayonida faol ishtirok etishga, mustaqil fikrlashga va o'zini-o'zi boshqarishga undaydi. Masofaviy ta'limda o'quvchilarga taqdim etiladigan interaktiv materiallar, video darslar, onlayn testlar va boshqa vositalar ularning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Axborot texnologiyalarining roli – Axborot texnologiyalari (AT) ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishda muhim rol o'ynaydi. Internet, raqamli qurilmalar, onlayn platformalar va dasturlar yordamida o'quvchilar ta'limni yanada samarali o'zlashtirishlari mumkin. Axborot texnologiyalari yordamida o'quvchilar o'z bilimlarini mustaqil ravishda kengaytirishi, yangi mavzularni o'rganish uchun resurslarni qidirishi va ulardan foydalanishi mumkin.

Shu bilan birga, onlayn forumlar va guruhlar orqali o'quvchilar bir-biriga yordam berishlari, fikr almashishlari va o'zaro hamkorlikda ishlashlari mumkin.[1]

Masofaviy ta'limning ahamiyati

Masofaviy ta'lim — bu o'quvchining internet orqali ta'lim olish jarayoni bo'lib, o'quvchi va o'qituvchi o'rtasida yuzma-yuz muloqot bo'lmasdan, ma'lumotlar texnologiyalari orqali amalga oshiriladi. Ushbu ta'lim tizimi o'quvchilarga quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

1. Erkinlik va moslashuvchanlik: Masofaviy ta'lim o'quvchilarga darslarni o'z vaqtida va o'z xohishiga ko'ra o'rganish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, ish bilan shug'ullanuvchi yoki chekka hududlarda yashovchi o'quvchilar uchun juda qulay.

2. Resurslarga kirish: Internet orqali o'quvchilar turli manbalarni, maqolalar, videolar, interaktiv darsliklar va boshqa ta'lim resurslarini o'rganish imkoniga ega bo'lishadi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarga yanada chuqurroq bilim olish va turli manbalarni taqqoslashda yordam beradi.

3. O'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish: Masofaviy ta'limda o'quvchi o'z vaqtini boshqarish, darslarga tayyorlanish va o'z bilimini mustaqil ravishda baholashni o'rganadi. Bu esa o'z-o'zini motivatsiya qilish va o'z-o'zini o'rganish qobiliyatini kuchaytiradi.

4. Interaktivlik va kollaboratsiya: Onlayn platformalarda guruh ishlari va muhokamalar, forumlar va vebinarlar orqali o'quvchilar bir-birlari bilan muloqotda bo'lishlari mumkin. Bu o'zaro o'rganish va bilim almashish jarayonlarini rivojlantiradi.[2]

Axborot texnologiyalarining ta'lim sohasidagi roli

Axborot texnologiyalari ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu texnologiyalar o'quvchilarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

1. Interaktiv darsliklar va resurslar: Axborot texnologiyalari yordamida o'quvchilar interaktiv darsliklardan foydalanib, o'quv jarayonini o'zgartirishi va

yaxshilashi mumkin. Bunday resurslar darsni yanada qiziqarli va samarali qiladi, chunki o'quvchilar video materiallar, o'yinlar, testlar va boshqalar orqali o'rganishadi.

2. Blended Learning (Aralash Ta'lim): Bu modelda an'anaviy darslar va onlayn ta'lim resurslari birgalikda qo'llaniladi. O'quvchilar o'zi uchun qulay bo'lgan vaqtda va joyda onlayn darslarni o'rganib, sinfda amalga oshiriladigan faoliyatlarda ishtirok etadilar. Bu metod o'quvchilarda mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

3. Real vaqtda o'qitish va baholash: Axborot texnologiyalari yordamida o'qituvchilar o'quvchilarning o'qish faoliyatini kuzatib borish, baholash va tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Onlayn testlar va sinovlar yordamida o'quvchilar o'z bilimlarini baholashlari mumkin, bu esa o'quvchilarning o'z-o'zini nazorat qilish va o'z bilim darajasini aniqlashlariga yordam beradi.

4. Shaxsiylashtirilgan o'qitish: Axborot texnologiyalari yordamida o'qituvchilar o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos o'quv dasturlarini yaratish imkoniga ega bo'ladilar. Shaxsiylashtirilgan o'qitish o'quvchining individual xususiyatlari va qobiliyatlariga asoslanadi, bu esa o'z navbatida ularning mustaqil o'rganish qobiliyatini oshiradi.[3]

Mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish – Mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish uchun quyidagi usullarni qo'llash mumkin:

1. O'z-o'zini boshqarish: Masofaviy ta'lim jarayonida o'quvchilar o'z vaqtlarini mustaqil ravishda boshqarishlari zarur. Bunda o'quvchilar vaqtni samarali taqsimlash, o'rganish maqsadlarini belgilash, reja tuzish va o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

2. Interaktiv materiallar va resurslardan foydalanish: Axborot texnologiyalari yordamida o'quvchilar interaktiv materiallar, onlayn darslar, video darsliklar, testlar va boshqa resurslarni o'rganish orqali mustaqil fikrlash va o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

3. Kritik fikrlash va muammolarni hal qilish: O‘quvchilar masofaviy ta’lim jarayonida o‘zlarini mustaqil ravishda bilim olishga undovchi muammolarni hal qilishga majbur bo‘lishadi. Bu esa ularning kritik fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

4. Guruh bilan ishlash va hamkorlik: Masofaviy ta’limda o‘quvchilar turli onlayn guruhlarda ishlashlari va bir-birlariga yordam berishlari mumkin. Bu o‘quvchilarda hamkorlikni rivojlantiradi va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantiradi.

5. O‘z-o‘zini baholash: O‘quvchilar o‘z o‘rganish jarayonini baholash, natijalarni tahlil qilish va o‘z bilimlarini to‘ldirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa ularning o‘zini-o‘zi boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.[4]

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, masofaviy ta’lim va axborot texnologiyalari o‘quvchilarda mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini shakllantirishda samarali vositalar hisoblanadi. Bu jarayon o‘quvchilarga o‘z vaqtlarini boshqarish, interaktiv materiallardan foydalanish, o‘z-o‘zini baholash va boshqa ko‘nikmalarni rivojlantirish imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, axborot texnologiyalari ta’limda yangi imkoniyatlar yaratadi va o‘quvchilarning o‘rganish jarayonini yanada samarali qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.Rahmatov Ta’limda axborot texnologiyalari va masofaviy o‘rganish. O‘zbekiston Ta’lim Akademiyasi. 2019-yil.
2. M.Tursunova Masofaviy ta’limda axborot texnologiyalaridan foydalanish. O‘zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti. 2020-yil.
3. R.Xodjayev “Masofaviy ta’lim va uning metodikasi” Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti.2019-yil
4. A.Jumaniyozova “O‘quvchilarda mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini shakllantirishning metodik asoslari” Toshkent: “Fan” nashriyoti. 2020-yil